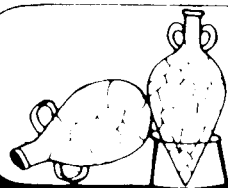

חדשות מן העבר

חדשות מן העבר

שלמה דורי, מוזיאון וארכיון הרפת – יפעת

על רקע זה הופיע ד"ר רענן ויץ, איש מחלקת ההתיישבות של הסוכנות היהודית, עם רעיון של הקמת "משקי שדה", אשר אמור היה לתת תשובה לחלק גדול של הבעיות. מה היה גרעין הרעיון? משק, המבוסס על גידול ירקות וגידולי תעשייה, בעיקר בוטנים, אשר יתן תשובה מהירה יחסית להספקת מזון לתצרוכת הארץ ולייצוא בעתיד, יתן הכנסה שוטפת לחקלאי ומצריך השקעות קטנות בהרבה, מאשר "משק מעורב" שבמרכזו רפת חלב. את בעיית כח העבודה הציעה התוכנית לפתור, במקום בטרקטורים יקרים – בכוחן של פרות עבודה, אשר להן יתרונות נוספים: מחירן נמוך, לא צורכות דלק יקר, יתקיימו בעיקר על עודפים ופסולת ירקות

הפעם נספר סיפור מן העבר, אשר היום מעלה חיוך על השפתיים, אך לפני 36 שנים היה מציאות בחלק מסויים של ההתיישבות בנגב.

בראשית שנות החמישים, עם התנופה ההתיישבותית בחקלאות בארץ בכלל ובנגב בפרט, התעוררו בעיות, אשר במציאות הכלכלית והאנושית דאז היו קשות לפתרון. מחסור חמור בכסף לפיתוח משקים מסורתיים "מעורבים", המצריכים השקעות כבדות במבנים, בקר לחלב, טרקטורים וכו'. בעיה נוספת היתה, שהמתישבים היו חסרי כל ניסיון בחקלאות ובו בזמן המדינה היתה זקוקה באופן דחוף לכמויות גדולות של מוצרי מזון.

בנוסף למאמץ בשדה – יש גם חלב לצרכי המשפחה.

הן התרגלו ללכת בקילטור ובחריש עם מוביל הכלי בלבד, ללא מוביל נוסף המחזיק ברסן, המליטו ולדות בריאים וגדולים והניבו מספיק חלב לצרכי המשפחה. אז היכן הסיבה לכשלון המפעל? הדבר התחיל במושב פדויים בו היו כמה רפתות חלב. בעלי פרות העבודה, מכרו טוב את הוולדות היפים שלהן ובכסף זה קנו עגלות שחורות לבנות, כיסוד למעבר לרפת חלב. "משקי השדה" לא החזיקו מעמד ובודאי לא עם כח עבודה של פרות אלה. המתישבים לא גילו עניין בהמשך הניסוי וכאן לא עזרה גם ההדרכה המסורה של ירחמיאל בלייברג וחבריו. מנוף הנגב נעלמו הפרות השקטות, החרוצות האלה – הן פשוט לא התאימו לקצב הישראלי ואת מקומן תפסו הטרקטורים, כי גם הסוסים והפרדות לא היו לפי קצב הזמן.

זאת היתה עוד אפיזודה ציורית במסכת העשייה ההתישבותית. נשארו ממנה כמה תמונות ומסמכים וסיפורי ירחמיאל בלייברג, עבורם אנו מודים לו מאד.

פרת עבודה שחזרה מחריש בשדה והרתמה עדיין על צווארה, וכבר היא משמשת בהמת רכיבה לכל המשפחה.

וישמשו כח לטחיבת עגלות עם תוצרת. הן יתנו קצת חלב למשפחת החקלאי וישאירו גם זבל לטיוב השדות.

הרעיון התקבל בעיקרון במוסדות המיישבים והוחלט לנסותו בשלושה מושבים בנגב: ינון, תדהר ופדויים. על משה פלמון הוטל התפקיד לדכוש בגרמניה את הפרות והציוד הדרוש. הוא קנה את הפרות בגרמניה הדרומית-מערבית, באזורים בהם עובדים האיכרים בפרות עבודה. בתקופה שבין 1954 ל-1956 קנה משה פלמון בשווארצוואלד ובבואריה 229 פרות ו-6 פרים, ובסה"כ 235 ראש. החב' ירחמיאל בלייברג, אשר היה מדריך לבקר במחלקת ההתישבות באזור הנגב, נשלח לגרמניה, כדי ללמוד את דרכי העבודה והטיפול בבקר הזה ולהביאו ארצה. את 20 הפרות הראשונות חילקו לשני מושבים, 10 לכ"א. הייעוץ למבצע כולו הוטל על הח' רחביה אלטשולר ז"ל, כפי הנראה בגלל זה, שכבן מושבה ותיקה זכר, כיצד עבדו בצעירותו בשוורים בחריש. הנסיונות הראשונים עלו יפה – המזג הנוח של הפרות, הסתגלותן המהירה לעבודה, בעיקר לחריש באדמות הלס והבינוניות של הנגב, והסתפקות במועט בהזנה ובנוסף הניבו אחרי ההמלטה בין 7-12 ליטר חלב למשפחה. בגרמניה הן עבדו בצמד, אך כאן רצו, שכל מתישב יהיה עצמאי והכסף הספיק רק לפרה אחת למשק והן הסתגלו לעבוד גם כיחידות. גם המבכירות, אחרי שבועיים של אילוף "נכנסו לתלם". הפרות עבדו ללא כל קושי, לפני הצהריים 3-4 שעות ואחה"צ עבדו 3 שעות. מבחינת ההזנה אכלו ירק של בטטות, חציר בוטנים ועודפי ירקות ופסולת שלהן, כך שלא היו זקוקות לתוספת מ"מ. מחלקת ההתישבות המליצה, להוציא לחלוטין סוסים ופרדות מהמושבים, ולעבור לשימוש בכל העבודה של הפרות בלבד. עבודות כבדות יבוצעו על ידי טרקטורים גדולים של התחנה האזורית לציוד כבד.

הדו"ח של משה פלמון מחודש מאי 1956 כבר מציע, לבוא בדברים עם גורמים בגרמניה לקניית משלוחים נוספים של פרות עבודה. כאמור, מבחינת הפרות לא היו בעיות מיוחדות,